

ΚΑΛΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΣΕ ΣΚΟΤΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙΡΟΥΣ

ΑΡΤΟΥΡΟ ΠΕΡΕΘ-ΡΕΒΕΡΤΕ

Καλοί άνθρωποι σε σκοτεινούς καιρούς

μυθιστόρημα

*Μετάφραση από τα ισπανικά
Τιτίνα Σπερελάκη*

«Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου».

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 372

Αρτούρο Πέρεθ-Ρεβέρτε, *Καλοί άνθρωποι σε σκοτεινούς καιρούς*

Τίτλος πρωτοτύπου: *Hombres buenos*

Μετάφραση: Τιτίνα Σπερελάκη

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Διορθώσεις: Ελένη Ματζούκου

Σελιδοποίηση: Αλέξιος Μάστορης

Φιλμ-Μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright® Arturo Pérez-Reverte, 2015

Copyright® για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2016

Πρώτη έκδοση στην ισπανική γλώσσα από τις εκδόσεις Alfaguara/

Penguin Random House Grupo Editorial, S.A.U., 2015

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2017

KET A488 ΚΕΠ 75/17

ISBN 978-960-16-6945-8

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ.

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ).

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Στον Γκρεγόριο Σαλβαδόρ.
Και στον Αντόνιο Κολίνο, τον Αντόνιο Μινγκότε
και τον ναύαρχο Άλβαρεθ-Αρένας, εις μνήμην.*

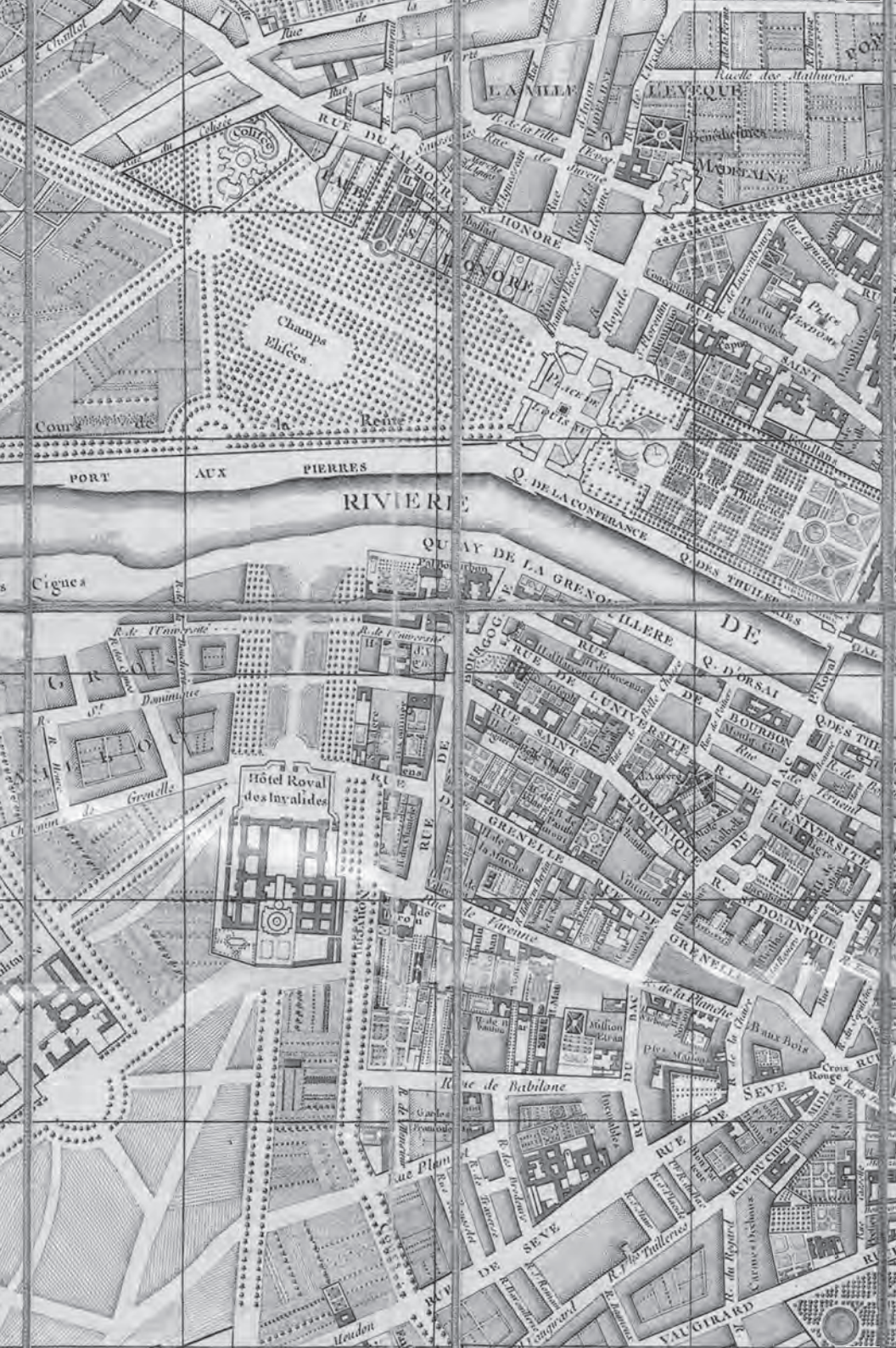
*Μια αλήθεια, μια πίστη, μια γενιά ανθρώπων περνάει,
ξεχνιέται, δε μετράει πια. Εκτός ίσως για τους λίγους που
πίστεψαν σ' αυτή την αλήθεια, διακήρυξαν αυτή την πίστη
ή αγάπησαν αυτούς τους ανθρώπους.*

ΤΖΟΖΕΦ ΚΟΝΡΑΝΤ, Τα νιάτα

Γεωμετρικός χάρτης της Μαδρίτης, Tomas López (1785)

Καινούριος οδικός χάρτης της πόλης του Παρισιού
και των περιχώρων, Alibert, Esnauts & Rapilly (1780)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ο ψηλός άνθρωπος και ο χοντρός άνθρωπος	[21]
2. Ο επικίνδυνος άνθρωπος	[71]
3. Κουβεντιάζοντας στον δρόμο και σε λοκάντες	[105]
4. Περί πλοίων, βιβλίων και γυναικών	[155]
5. Η πόλη των φιλοσόφων	[211]
6. Οι μνησικακίες του αβά Μπρίνγκας	[273]
7. Ο κύκλος συζήτησης της Ρυ Σαιντ Ονορέ	[327]
8. Οι κύριοι του καφέ «Προκόπ»	[383]
9. Ζήτημα τιμής	[439]
10. Τα προγεύματα της μαντάμ Ντανσενί	[495]
11. Ο ένοικος της οικίας Μονμαρτέλ	[543]
12. Το Φαράγγι των Λύκων	[583]
Επίλογος	[635]

Το παρόν μυθιστόρημα βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα και πρόσωπα, παρότι μεγάλο μέρος της ιστορίας και των χαρακτήρων αποτελεί επινόηση του συγγραφέα.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΥΣΚΟΛΟ ΝΑ ΦΑΝΤΑΣΤΕΙΣ μια μονομαχία με το φως της αυγής στο Παρίσι των τελευταίων χρόνων του 18ου αιώνα. Φτάνει να έχεις διαβάσει κάμποσα βιβλία και να έχεις δει μερικές ταινίες. Να την περιγράψεις γραπτώς είναι πιο περίπλοκο. Και να τη χρησιμοποιήσεις για να ξεκινήσεις ένα μυθιστόρημα ενέχει τους κινδύνους του. Το ζητούμενο είναι να πετύχεις να δει ο αναγνώστης όσα βλέπει, ή φαντάζεται, ο συγγραφέας. Να μεταμορφωθείς σε μάτια ξένα, στα μάτια του αναγνώστη, και να εξαφανιστείς διακριτικά έτσι ώστε να είναι ο ίδιος εκείνος που θα αναμετρηθεί με την ιστορία που του διηγούνται. Η ιστορία τούτων εδώ των σελίδων χρειάζεται ένα λιβάδι σκεπασμένο από την πρωινή πάχνη κι ένα φως διάχυτο, γκριζωπό, για το οποίο θα ήταν χρήσιμο να καταφύγουμε σε μια ελαφριά ομίχλη, όχι πολύ πυκνή, σαν εκείνες που ξεφύτρωναν συχνά στα δάση στα περίχωρα της γαλλικής πρωτεύουσας –πολλά από τα δασύλλια εκείνα έχουν σήμερα εξαφανιστεί ή έχουν ενσωματωθεί σ' αυτήν– με το πρώτο φως της μέρας.

Η σκηνή χρειάζεται επίσης κάποια πρόσωπα. Στο αβέβαιο φως του ήλιου που δεν ανατέλλει ακόμα πρέπει να διακρίνονται, κάπως ξεθωριασμένες μέσα στην αχλή, οι μορφές δύο ανθρώπων. Κάπως πιο αποτραβηγμένες, κάτω από τα δέντρα, κοντά σε τρεις ιππήλατες άμαξες σταματημένες εκεί, υπάρχουν κι άλλες ανθρώπινες μορφές, αντρικές, τυλιγμένες σε κάπες, με τρίκοχα καπέλα τραβηγμένα χαμηλά μέχρι τον γιακά της κάπας. Είναι μισή ντουζίνα, αλλά δεν επηρεάζουν την κυρίως σκηνή· μπορούμε επομένως προς στιγμήν να τις αγνοήσουμε. Αυτό που πρέπει να προσελεύσει την προσοχή μας είναι δύο ακίνητοι άντρες ο ένας απέναντι στον άλλο, όρθιοι πάνω στο μουσκεμένο χορτάρι του λιβαδιού. Φορούν στενές περισκελίδες και πουκάμισο χωρίς σακάκι. Ο ένας είναι αδύνατος, μάλλον ψηλός για την εποχή του, με γκριζα μαλλιά μαζεμένα σε μια κοντή αλογοουρά στον αυχένα του. Ο άλλος είναι μετρίου αναστήματος και τα μαλλιά του είναι σγουρά στους κροτάφους, πουδραρισμένα κατά την πιο εκλεπτυσμένη μόδα της εποχής του. Κανείς από τους δύο δε μοιάζει νέος, αν και είμαστε σε μεγάλη απόσταση για να το εκτιμήσουμε. Ας τους πλησιάσουμε λιγάκι επομένως. Ας τους παρατηρήσουμε καλύτερα.

Αυτό που κρατούν στα χέρια τους, και οι δύο, είναι σπαθί. Ή σπαθί που μοιάζει με ξίφος άσκησης, αν προσέξουμε τις λεπτομέρειες. Τα πράγματα επομένως μοιάζουν σοβαρά. Δυσοίωνα. Οι δύο άντρες στέκονται σε απόσταση τριών βημάτων ο ένας από τον άλλο, ακίνητοι ακόμα, και κοιτάζονται προσεκτικά. Σχεδόν σκεφτικά. Ίσως επικεντρωμένοι σ' αυτό που πρόκειται να συμβεί. Τα μπράτσα τους κρέμονται κατά μήκος του σώματος και οι μύτες των λεπίδων αγγίζουν το κρυσταλλιασμένο χορτάρι στο χώμα. Ο πιο κοντός, που από κοντά μοιάζει και πιο νέος, έχει έκφραση υπεροπτική, ίσως θεατρικά περιφρονητική. Θα έλεγε κανείς πως, παρότι μελετάει τον αντίπαλό του, φροντίζει να δείχνει ατάραχος σε όσους κοιτάζουν από τις παρυφές του λι-

βαδιού. Ο άλλος, πιο ψηλός και μεγαλύτερης ηλικίας, έχει γαλάζια μάτια υγρά και μελαγχολικά, που μοιάζουν επηρεασμένα από την υγρασία του περιβάλλοντος. Εκ πρώτης όψεως τα μάτια αυτά δείχνουν να ατενίζουν τον άντρα που έχουν μπροστά τους, αν όμως τα προσέξουμε καλά θα αντιληφθούμε πως δεν είναι έτσι. Στην πραγματικότητα είναι απορροφημένα ή αφηρημένα. Απόντα. Ίσως, αν αυτή τη στιγμή ο άνθρωπος που έχουν μπροστά τους άλλαζε θέση, τα μάτια αυτά να συνέχιζαν να κοιτάζουν προς το ίδιο σημείο, αδιαφορώντας για τα πάντα, με την προσοχή στραμμένη σε εικόνες μακρινές που μόνο αυτά γνωρίζουν.

Από την ομάδα που έχει συγκεντρωθεί κάτω από τα δέντρα έρχεται μια φωνή και οι δύο άντρες που στέκονται στο λιβάδι σηκώνουν αργά τα ξιφίδια. Ανταλλάσσουν σύντομο χαιρετισμό, ο ένας σηκώνοντας τον φυλακτήρα στο ύψος του πιγουνιού, και μετά παίρνουν θέση φύλαξης. Ο πιο κοντός ακουμπάει το ελεύθερο χέρι του στον γοφό, υιοθετώντας μια κομφότατη στάση ξιφομαχίας. Ο άλλος, ο ψηλός άντρας με τα υγρά μάτια και την κοντή γκριζα αλογοουρά, τεντώνει το όπλο και σηκώνει το άλλο χέρι, σχηματίζοντας σχεδόν ορθή γωνία με τον βραχίονα και τον πήχη, με τα δάχτυλα, χαλαρά, να πέφτουν ελαφρά προς τα εμπρός. Οι λεπίδες, αγγίζοντας πρώτη φορά ανεπαίσθητα η μια την άλλη, αφήνουν έναν σιγανό μεταλλικό ήχο που ακούγεται πεντακάθαρος, αργυρόηχος, στον ψυχρό αυγινό αέρα.

Ας συνεχίσουμε να γράφουμε τώρα. Ας διηγηθούμε την ιστορία. Ας μάθουμε τι οδήγησε τα πρόσωπα αυτά μέχρις εδώ.

Ο ψηλός άνθρωπος και ο χοντρός άνθρωπος

Είναι απόλαυση να τους ακούς να κουβεντιάζουν για μαθηματικά, σύγχρονη φυσική, φυσική ιστορία, δίκαιο των λαών, και για αρχαιότητες και ανθρωπιστικά γράμματα, κάποιες φορές με περισσότερες προφυλάξεις απ' ό,τι αν παραχάραζαν νομίσματα. Ζουν στο σκοτάδι και πεθαίνουν όπως έζησαν.

X. ΚΑΔΑΛΣΟ, *Μαροκινές επιστολές*

ΤΟΥΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΑ ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ της βιβλιοθήκης, χωρίς να τους ψάχνω – είκοσι οχτώ τόμους με μεγάλο μέγεθος στιγμών, σταχωμένους με ανοιχτό καφέ δέρμα ξεθωριασμένο από τον χρόνο, ταλαιπωρημένο από χρήση δυόμισι αιώνων. Δεν το ήξερα πως βρίσκονταν εκεί –άλλο πράγμα έψαχνα και σκά-λιζα στα ράφια– και ξαφνιάστηκα διαβάζοντας στη ράχη τους: *Encyclopédie, ou dictionnaire raisonné*. Ήταν η πρώτη έκδοση. Αυτή που ξεκίνησε να βγαίνει από το τυπογραφείο το 1751 και ο τελευταίος τόμος της είδε το φως το 1772. Γνώριζα το έργο φυσικά. Τουλάχιστον ως κάποιο βαθμό. Μάλιστα πριν από πέντε χρόνια ετοιμαζόμουν να το αγοράσω από τον φίλο μου τον παλαιοβιβλιοπώλη Λουίς Μπαρδόν, που μου το πρόσφερε στην περίπτωση που θα έκανε πίσω ένας άλλος πελάτης ο οποίος το είχε καπαρώσει. Ατυχώς για μένα –ή ευτυχώς, γιατί ήταν πολύ ακριβό–, ο πελάτης το αγόρασε. Ήταν ο Πέδρο Χ. Ραμίρεθ, τότε διευθυντής της εφημερίδας *El Mundo*. Ένα βράδυ, δειπνώντας στο σπίτι του, το είδα να εκτίθεται περήφανα στη βιβλιοθήκη του. Ο

ιδιοκτήτης γνώριζε το επεισόδιο με τον Μπαρδόν και αστειευ-
τήκαμε γύρω από αυτό. «Καλή τύχη την άλλη φορά» μου
είπε. Δεν υπήρξε όμως άλλη φορά. Πρόκειται για έργο σπά-
νιο στην αγορά παλιών βιβλίων. Πολύ δύσκολο να το βρεις
ολόκληρο.

Η ουσία είναι πως εκείνο το πρωί βρισκόμουν εκεί, στη
βιβλιοθήκη της Βασιλικής Ισπανικής Ακαδημίας –καταλαμ-
βάνω το χάθισμα με το γράμμα T εδώ και δώδεκα χρόνια–,
σταματημένος μπροστά στο έργο που συνόψιζε τη μεγαλύ-
τερη πνευματική περιπέτεια του 18ου αιώνα· τον θρίαμβο
της λογικής και της προόδου πάνω στις σκοτεινές δυνάμεις
του τότε γνωστού κόσμου. Μια συστηματική έκθεση σε
72.000 λήμματα, 16.500 σελίδες και 17 εκατομμύρια λέξεις
που περιλάμβανε τις πιο επαναστατικές ιδέες της εποχής
της, που έφτασε να καταδικαστεί από την Καθολική Εκ-
κλησία και της οποίας οι συγγραφείς και οι εκδότες δέχτη-
καν απειλές φυλάκισης και θανάτου. Αναρωτήθηκα πώς
άραγε αυτό το έργο, που επί τόσο καιρό περιλαμβανόταν
στο *Ευρετήριο* των απαγορευμένων βιβλίων, να είχε φτά-
σει μέχρι εκεί. Πότε και με ποιον τρόπο. Οι ακτίνες του
ήλιου που έμπαιναν από τα παράθυρα της βιβλιοθήκης, σχη-
ματίζοντας στο πάτωμα μεγάλα φωτεινά ορθογώνια, δη-
μιουργούσαν μια ατμόσφαιρα σχεδόν βελαθικική, όπου έλα-
μπαν οι παμπάλαιες χρυσωμένες ράχες των είκοσι οχτώ τό-
μων στα ράφια τους. Άπλωσα τα χέρια, πήρα έναν και τον
άνοιξα στη σελίδα του ψευδότιτλου:

Encyclopédie,

ou

dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers,
par une société de gens de lettres.

Tome premier

MDCCLI

Avec approbation et privilège du roy

Οι δύο τελευταίες αράδες μου προκάλεσαν ένα σαρκαστικό χαμόγελο. Σαράντα δύο χρόνια έπειτα από εκείνο το MDCCLI, το 1793, ο εγγονός του γου που είχε παραχωρήσει την έγκριση και το δικαίωμα για την εκτύπωση εκείνου του πρώτου τόμου είχε καρατομηθεί στην γκιλοτίνα σε μια δημόσια πλατεία του Παρισιού, ακριβώς στο όνομα των ιδεών που, από εκείνη την ίδια *Encyclopédie*, είχαν πυρπολήσει τη Γαλλία και μεγάλο μέρος του κόσμου. Η ζωή τα κάνει αυτά τ' αστεία, κατέληξα. Η δική της αίσθηση του χιούμορ.

Ξεφύλλισα κάποιες σελίδες στην τύχη. Το χαρτί, άφογα λευκό παρά την ηλικία του, ηχούσε σαν να ήταν φρεσκοτυπωμένο. Καλό και ωραίο χαρτί τύπου bond, σκέφτηκα, ανθεκτικό στον χρόνο και στην ανθρώπινη ανοησία, τόσο διαφορετικό από την όξινη κυτταρίνη του σύγχρονου χαρτιού, που σε λίγα χρόνια κιτρινίζει τις σελίδες και τις κάνει εύθρυπτες και ευπαθείς. Πλησίασα τη μύτη μου, ανασαίνοντας με απόλαυση. Μέχρι και η μυρωδιά του ήταν φρέσκια. Έκλεισα τον τόμο, τον επέστρεψα στο ράφι και βγήκα από τη βιβλιοθήκη. Είχα άλλα πράγματα ν' ασχοληθώ, όμως η θύμηση εκείνων των είκοσι οχτώ τόμων, τοποθετημένων σε μια διακριτική γωνιά του παλιού κτιρίου της οδού Φελίπε Δ' στη Μαδρίτη, ανάμεσα σε χιλιάδες άλλα βιβλία, δεν έλεγε να μου φύγει από το μυαλό. Το σχολίασα αργότερα με τον Βίκτορ Γκαρθία δε λα Κόντσα, τον επίτιμο διευθυντή, με τον οποίο συναντήθηκα στις κρεμάστρες για τα πανωφόρια της αίθουσας υποδοχής. Με είχε πλησιάσει για κάποιο άλλο θέμα –ήθελε να μου ζητήσει ένα κείμενο για την αργκό του Κεβέδο ούτε κι εγώ ξέρω για ποιο τρέχον έργο–, εγώ όμως γύρισα την κουβέντα σ' αυτό που μ' ενδιέφερε τη συγκεκριμένη στιγμή. Ο Γκαρθία δε λα Κόντσα είχε μόλις συγγράψει μια ιστορία της Βασιλικής Ισπανικής Ακαδημίας και πρέπει να τα είχε φρέσκα στο μυαλό του.

«Πότε απέκτησε η Ακαδημία την *Encyclopédie*;»

Φάνηκε να ξαφνιάζεται από την ερώτηση. Μετά μ' έπια-

σε αγκαζέ μ' εκείνη την υπέροχη αβρότητά του που, στη διάρκεια της θητείας του, κατάφερνε εξίσου καλά να μεταιώνει την απόσχιση αδελφών ακαδημιών της ισπανόφωνης Αμερικής –το να μεταπείσει τους Μεξικανούς όταν προσπάθησαν να δημιουργήσουν το δικό τους λεξικό ήταν μια δουλειά λεπτή σαν κέντημα–, όσο και να πείθει ένα τραπεζικό ίδρυμα να χρηματοδοτήσει εφτά τόμους των *Απάντων* του Θερβάντες με την ευκαιρία των τετρακοσίων χρόνων του Δον Κιχότη. Ίσως γι' αυτό τον είχαμε επανεκλέξει αρκετές φορές, μέχρι που παραμεγάλωσε.

«Δεν είμαι και πολύ καλά ενημερωμένος» είπε καθώς προχωρούσαμε στον διάδρομο προς το γραφείο του. «Ξέρω πως βρίσκεται εδώ από τα τέλη του 18ου αιώνα».

«Ποιος μπορεί να με καθοδηγήσει;»

«Γιατί σ' ενδιαφέρει, αν δε γίνομαι αδιάκριτος;»

«Δεν ξέρω ακόμα».

«Κάποιο μυθιστόρημα;»

«Είναι νωρίς για να το πω».

Κάρφωσε τις γαλάζιες κόρες των ματιών του στις δικές μου, κάπως καχύποπτος. Πότε πότε, για να ανησυχήσω λιγάκι τους συναδέλφους μου της Ακαδημίας, μιλάω για ένα μυθιστορηματάκι που στην πραγματικότητα δεν έχω πρόθεση να γράψω, στο οποίο όμως απειλώ να τους περιλάβω όλους. Ο τίτλος είναι *Καθαρίζει, σκοτώνει και αγκαϊώνει* – μια ιστορία εγκλημάτων με το φάντασμα του Θερβάντες, που υποτίθεται πως περιφέρεται στο κτίριό μας, ορατό μόνο στους θυρωρούς. Η ιδέα είναι ότι οι ακαδημαϊκοί δολοφονούνται ο ένας μετά τον άλλο, ξεκινώντας από τον καθηγητή Φρανθίσκο Ρίκο, τον πιο επιφανή θερβαντολόγο μας. Αυτός υποτίθεται πως πεθαίνει πρώτος, κρεμασμένος με το χορδόνι μιας κουρτίνας της αίθουσας βουτημάτων μας.*

* Στην «αίθουσα βουτημάτων» της Βασιλικής Ισπανικής Ακαδημίας συναντιούνται ανεπίσημα οι ακαδημαϊκοί πίνοντας τσάι με βουτήματα, προτού περάσουν στην αίθουσα όπου γίνονται οι ολομέλειες. (Σ.τ.Μ.)

«Δε μιλάς για κείνο το αμφιλεγόμενο μυθιστόρημα με τα εγκλήματα, έτσι; Εκείνο με –»

«Όχι. Ηρέμησε».

Ο Γκαρθία δε λα Κόντσα, που συχνά είναι τζέντλεμαν, κρατήθηκε να μην ξεφυσήσει ανακουφισμένος. Η ανακούφιση πάντως διακρινόταν πάνω του.

«Μου άρεσε πολύ το τελευταίο σου. Ο κοσμοπολίτης χορευτής. Ήταν κάτι, ξέρω κι εγώ...»

Αυτός ήταν ο επίτιμος διευθυντής. Πάντα καλό παιδί. Άφησε το τέλος της φράσης στον αέρα, δίνοντάς μου μια γενναιόδωρη ευκαιρία να ανασηκώσω τους ώμους με την πρέπουσα μετριοφροσύνη.

«Κοσμικός».

«Συγγνώμη;»

«Λεγόταν Ο κοσμικός χορευτής».*

«Α, ναι. Βέβαια. Αυτό... Μέχρι κι ο πρωθυπουργός εμφανίστηκε πέρυσι το καλοκαίρι στο *Hola* με ένα αντίτυπο πάνω στην αιώρα, στη Θάάρα δε λος Ατούνες».

«Της γυναίκας του θα ήταν» αντέτεινα. «Αυτός ο τύπος δεν έχει διαβάσει βιβλίο στη ζωή του».

«Για τον Θεό...» Ο Γκαρθία δε λα Κόντσα χαμογελούσε διφορούμενα, σκανδαλισμένος μόνο μέχρι του ενδεδειγμένου σημείου. «Για τον Θεό».

«Τον έχεις δει καμιά φορά σε καμιά πολιτιστική εκδήλωση;... Σε μια θεατρική πρεμιέρα; Στην όπερα; Να βλέπει καμιά ταινία;»

«Για τον Θεό».

Αυτό το τελευταίο το επανέλαβε στο γραφείο του, καθώς βολευόμαστε σε δυο πολυθρόνες. Ο ήλιος εξακολουθούσε να μπαίνει από τα παράθυρα και σκέφτηκα πως ήταν μια από εκείνες τις μέρες όπου οι ιστορίες που έχεις να πεις

* Πρόκειται για εναλλακτικό τίτλο του βιβλίου του συγγραφέα *Το τανγκό της Παλιάς Φρουράς*. (Σ.τ.Μ.)

σε αδράχνουν και δε σε ξαναφήνουν. Ίσως, είπα μέσα μου, η συζήτηση αυτή να υποθήκευε τα επόμενα δύο χρόνια της ζωής μου. Σ' αυτή την ηλικία έχεις πιο πολλές ιστορίες να γράφεις παρά χρόνο για ν' ασχοληθείς μαζί τους. Το να διαλέξεις μία συνεπάγεται ν' αφήσεις άλλες να πεθάνουν. Γι' αυτό είναι αναγκαίο να επιλέξεις προσεκτικά. Να λαθέψεις όσο είναι απαραίτητο.

«Δεν ξέρεις τίποτε άλλο;» ρώτησα.

Ανασήκωσε τους ώμους, παίζοντας με τον φιλντισένιο χαρτοκόπτη που έχει συνήθως πάνω στο γραφείο του, με χαραγμένο στη λαβή του το ίδιο έμβλημα και το ίδιο απόφθεγμα που εμφανίζονται επισμαλτωμένα στα μετάλλια τα οποία χρησιμοποιούμε στις επίσημες εκδηλώσεις. Από την ίδρυσή της, το 1713, η Βασιλική Ισπανική Ακαδημία είναι ένας οίκος παραδόσεων, κι αυτό συνεπάγεται τη χρήση γραβάτας μέσα στο κτίριο, τη χρήση του πληθυντικού στις μεταξύ μας συζητήσεις στις επίσημες εκδηλώσεις και τα τοιαύτα. Το παράλογο έθιμο να μην υπάρχουν γυναίκες έχει από καιρό καταργηθεί. Ολοένα και περισσότερες παρευρίσκονται στις ολομέλειες της Πέμπτης. Ο κόσμος άλλαξε, το ίδιο και το ίδρυμά μας. Τώρα είναι ένα πρώτης τάξεως γλωσσικό εργοστάσιο, όπου εμείς οι ακαδημαϊκοί δεν είμαστε παρά το διοικητικό συμβούλιο. Η παλιά εικόνα μιας ανδρικής λέσχης σοφών, αρτηριοσκληρωτικών παππούδων δεν είναι σήμερα παρά ένα ξεπερασμένο κλισέ.

«Σαν να θυμάμαι πως ο δον Γκρεγόριο Σαλβαδόρ, ο πρύτανης των ακαδημαϊκών μας, μου μίλησε κάποτε γι' αυτό» είπε ο Γκαρθία δε λα Κόντσα αφού το σκέφτηκε λίγο. «Ένα ταξίδι στη Γαλλία ή κάτι τέτοιο... Για να φέρουν αυτά τα βιβλία».

«Τι παράξενο...» Οι υπολογισμοί δε μου έβγαιναν. «Αν ήταν στα τέλη του 18ου αιώνα, όπως είπες προηγουμένως, η *Encyclopédie* ήταν απαγορευμένη στην Ισπανία. Και συνέχισε να είναι κάμποσο καιρό ακόμα».

Ο Γκαρθία δε λα Κόντσα είχε γείρει ακουμπώντας τους αγκώνες του στο γραφείο και με παρατηρούσε πάνω από τα δεμένα δάχτυλά του. Ως συνήθως, τα μάτια του σου μετέδιδαν μια ενθουσιώδη προτροπή να δράσεις, φτάνει αυτό να μην περιέπλεκε τη δική του ζωή.

«Ίσως ο Σάντσεθ Ρον, ο βιβλιοθηκάριος, να μπορεί να σε βοηθήσει» πρότεινε. «Αυτός χειρίζεται τα αρχεία, κι εκεί βρίσκονται τα πρακτικά όλων των ολομελειών από την ίδρυσή και μετά. Αν έγινε ταξίδι για τη μεταφορά των βιβλίων, θα υπάρξει απόδειξη».

«Αν έγινε με μυστικό τρόπο, αμφιβάλλω».

Το επίθετο τον έκανε να χαμογελάσει.

«Μη νομίζεις» αντέτεινε. «Η Ακαδημία πάντα διατηρούσε πραγματική ανεξαρτησία απέναντι στην εξουσία, παρόλο που πέρασε πολύ δύσκολους καιρούς. Θυμήσου τον Φερδινάνδο Ζ΄ ή τις απόπειρες του δικτάτορα Πρίμο δε Ριβέρα να την ελέγξει... Ή όταν, μετά τον εμφύλιο, ο Φράνκο διέταξε να καλυφθούν οι θέσεις των δημοκρατικών ακαδημαϊκών που βρίσκονταν στην εξορία, η Ακαδημία το αρνήθηκε και οι καρέκλες διατηρήθηκαν κενές, μέχρι που οι εξόριστοι ιδιοκτήτες πέθαναν ή επέστρεψαν στην Ισπανία».

Συλλογίστηκα τις συνέπειες που συνεπαγόταν ένα τέτοιο ζήτημα τον 18ο αιώνα. Τις πιθανές και περίπλοκες περιστάσεις. Ήταν καλή ιστορία, έλεγε το ένστικτό μου.

«Ωραία δε θα 'ταν;» σχολίασα. «Να έχουν φτάσει εδώ αυτά τα βιβλία στα κρυφά».

«Δεν ξέρω. Ποτέ δεν ασχολήθηκα με το ζήτημα. Αν σ' ενδιαφέρει τόσο, πήγαινε να βρεις τον βιβλιοθηκάριο και δοκίμασε την τύχη σου μαζί του... Μπορείς επίσης να αποταθείς στον δον Γκρεγόριο Σαλβαδόρ».

Το έκανα. Η περιέργειά μου είχε πια κεντριστεί. Ξεκίνησα από τον Νταρίο Βιγιανουέβα, τον διευθυντή. Που, ως γνήσιος Γαλικιανός που είναι, μου έκανε τριάντα ερωτήσεις και δεν απάντησε σε καμία από τις δικές μου.

Ενδιαφέρθηκε κι αυτός για το μυθιστόρημα με τα εγκλήματα και, όταν του είπα ότι σ' αυτό πέθαινε ο καθηγητής Ρίκο, μου ζήτησε να είναι ο δολοφόνος. Το ίδιο του έκανε αν ήταν κορδόνι κουρτίνας ή χορδή κιθάρας.

«Δεν μπορώ να σου υποσχεθώ τίποτα» απάντησα. «Υπάρχει ουρά για τον Πάκο. Όλοι θέλουν να είναι ο δολοφόνος».

Με κοίταξε προτρεπτικά, με το ένα του χέρι στον ώμο μου.

«Κάνε ό,τι μπορείς, άντε. Η ιδέα με ενθουσιάζει. Σου υπόσχομαι να ξαναβάλω τους τόνους στις δεικτικές αντω-
νυμίες».

Μετά πήγα να βρω τον Χοσέ Μανουέλ Σάντσεθ Ρον, τον βιβλιοθηκάριο – έναν τύπο ψηλό, αδύνατο, με γκριζα μαλλιά και έξυπνο βλέμμα το οποίο στρέφει προς τον κόσμο με ψυχρή διαύγεια. Εκλεγήκαμε ακαδημαϊκοί σχεδόν ταυτόχρονα και είμαστε πολύ φίλοι. Καλύπτει το επιστημονικό κομμάτι της Ακαδημίας –είναι καθηγητής ιστορίας της επιστήμης–, κι εκείνη την εποχή ασχολιόταν ακόμα με τη βιβλιοθήκη μας. Αυτό περιλάμβανε την ευθύνη για θησαυρούς όπως μια πρώτη έκδοση του Δον Κιχότη, πολύτιμα χειρόγραφα του Λόπε ή του Κεβέδο και άλλα τέτοια πράγματα που έχουμε κάτω, σ' ένα χρηματοκιβώτιο του υπογείου.

«Η *Encyclopédie* ήρθε στα τέλη του 18ου αιώνα» μου επιβεβαίωσε. «Αυτό είναι σίγουρο. Και φυσικά ήταν απαγορευμένη τόσο στη Γαλλία όσο και στην Ισπανία. Εκεί μόνο κατ' όνομα και εδώ απόλυτα».

«Μ' ενδιαφέρει να μάθω ποιος την έφερε. Πώς πέρασε τα φίλτρα της εποχής... Πώς κατάφεραν να τη βάλουν στη βιβλιοθήκη μας».

Το σκέφτηκε μια στιγμή ενώ λικνιζόταν στην καρέκλα του, μισοκρυμμένος πίσω από τις στοίβες των βιβλίων που σκέπαζαν το τραπέζι εργασίας του.

«Υποθέτω πως, όπως όλες οι αποφάσεις της Ακαδημίας,

εγκρίθηκε σε κάποια ολομέλεια» είπε τελικά. «Δεν πιστεύω ότι κάτι τόσο σημαντικό θα γινόταν χωρίς τη σύμφωνη γνώμη όλων των ακαδημαϊκών... Επομένως πρέπει να υπάρχει ένα πρακτικό που να το καταγράφει».

Ανασηκώθηκα σαν κυνηγόςκυλο που οσμίζεται στον αέρα έναν καλό ντορό.

«Μπορούμε να ψάξουμε στ' αρχεία;»

«Φυσικά. Τα πρακτικά όμως δεν είναι πλήρως ψηφιοποιημένα. Διατηρούνται τα πρωτότυπα, όπως ήταν. Σε χαρτί».

«Αν εντοπίσουμε αυτά τα πρακτικά, θα μπορέσουμε να καθορίσουμε τη στιγμή. Και τις συνθήκες».

«Γιατί σ' ενδιαφέρει τόσο; Κι άλλο μυθιστόρημα;... Ιστορικό αυτή τη φορά;»

«Προς το παρόν είναι περιέργεια».

«Θ' αρχίσω να το ψάχνω. Θα μιλήσω με την υπεύθυνη του αρχείου και θα σου πω... Και δε μου λες, επί τη ευκαιρία... Τι είναι αυτή η ιστορία με τον Πάκο Ρίκο; Σχεδιάζεις να βάλεις εμένα για δολοφόνο;»

Τον αποχαιρέτησα και γύρισα στη βιβλιοθήκη. Στην πολυκαιρισμένη μυρωδιά παλιού χαρτιού και δέρματος. Τα ορθογώνια του ήλιου από τα παράθυρα είχαν αλλάξει θέση και απλώνονταν σχεδόν μέχρι εξαφάνισης, και οι είκοσι οχτώ τόμοι της *Encyclopédie* βρίσκονταν ακόμα στο μισοσκόταδο, στα ράφια τους. Το παμπάλαιο χρυσαφί στις ράχες δεν έλαμπε πια όταν πέρασα τα δάχτυλά μου από πάνω τους, χαϊδεύοντας το στραπατσαρισμένο και φθαρμένο δέρμα. Τότε ξαφνικά μου ήρθε στο μυαλό η ιστορία που ήθελα να πω. Έγινε με φυσικότητα, όπως γίνονται μερικές φορές αυτά τα πράγματα. Κατάφερα να τη δω ανάγλυφη, συγκροτημένη στο μυαλό μου με αρχή, μέση και τέλος – μια σειρά από σκηνές, άδειες θυρίδες έτοιμες να γεμίσουν. Υπήρχε ένα μυθιστόρημα εν εξελίξει και η πλοκή του με περίμενε στις γωνιές αυτής της βιβλιοθήκης. Το ίδιο εκείνο βράδυ, επιστρέφοντας στο σπίτι, άρχισα να φαντάζομαι. Να γράφω.